

İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ PROGRAMI TERCİH NEDENLERİ VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Lütfi İNCİKABI* **Abdullah Çağrı BİBER**** **Oktay MERCİMEK*****

Öz

Bu çalışmanın amacı; ilköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programını tercih etme nedenlerini, programdan beklentilerini belirlemek ve bunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Betimsel tarama modelinin benimsendiği bu nitel çalışmadan elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma, 2013-2014 öğretim yılı bahar döneminde Kastamonu Üniversitesi ilköğretim matematik öğretmenliği programında öğrenim gören 102 dördüncü sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adaylarının tercih sebepleri içsel ve dışsal faktörler olarak ikiye ayrılmıştır. Adayların programı tercih nedenlerinin, daha çok aile, üniversiteye giriş sınavından aldığı puan, öğretmenlerinin etkisi gibi dışsal faktörlere bağlı olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının programdan beklentileri mesleki gelişim, akademik gelişim ve sosyal gelişim temalarında toplanmaktadır. En çok öne çıkan tema olan mesleki gelişim temasında özellikle matematik öğretimi becerisi kazanma alt kategorisi vurgulanmıştır. Tercih nedenleri ile beklentilerin karşılıklı analizi, tercihleri dışsal nedenlere bağlı ve matematik öğretim becerisi kazanma beklentisi içinde olan adayları ön plana çıkartmaktadır. Benzer olarak, matematiği sevdiği için (içsel neden) programı tercih eden adaylardan büyük çoğunluğunun matematik öğretim becerisi kazanma beklentisine sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Matematik öğretmen adayları, tercih nedenleri, beklentiler, öğretmen yetiştirme.

* Doç.Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, lutfiincikabi@yahoo.com

** Doç.Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, acbiber@kastamonu.edu.tr

*** Yrd.Doç.Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, omercimek@kastamonu.edu.tr

AN INVESTIGATION OF MIDDLE SCHOOL TEACHER CANDIDATES' REASONS FOR THEIR CHOICE AND EXPECTATIONS FROM THEIR PROGRAM

Abstract

The purpose of this study is to determine middle school teacher candidates' reasons for and expectations from mathematics education program and to reveal relations between them. Being descriptive in nature, the data obtained in the current study is analyzed through content analysis. The study is conducted with 102 students in their final year in the department of mathematics education at Kastamonu University during the academic year of 2013-2014. According to the results, teacher candidates' reasons for their program choice were divided into two: Internal factors and external factors. Their reasons were mainly attributed to external factors such as family, the score obtained in the university entrance examination, and effect of the past teachers. Teacher candidates' expectations were gathered under the themes of professional improvement, academic improvement, and social improvement. The most emphasized theme, professional development mainly stressed out the sub-theme of gaining of mathematics teaching skill. A comparative analysis of reasons and expectations brought forward teacher candidates who selected the program due to external reasons and who possessed the expectancy of gaining of mathematics teaching skill. Similarly, it is also determined that a majority of the teacher candidates who select the profession because of mathematics interest (internal factor) also carried the expectancy of gaining of mathematics teaching skill.

Keywords: *Mathematics teacher candidates, reasons for their choice, expectations, raising teachers.*

1. GİRİŞ

Toplumların gelişimi ve bunun sürdürülebilirliği ancak nitelikli bireyler yetiştirmekle mümkündür. Eğitim kurumları ise kaliteli birey yetiştirmede en önemli role sahiptir. Bu bilinçle, eğitim sistemlerinde çağın gerektirdiği koşullara uygun olarak yeni yaklaşımlar benimsenmektedir. Bu yaklaşımlar da öğretim programları, öğrenme ortamı, öğrenme sürecinde kullanılan teknolojik araçlar

ve materyaller, öğretmen ve öğrenci rollerindeki değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimler içinde diğerlerini de etkileyen ana öğelerden biri eğitimde yetiştirilmesi hedeflenen bireylerin niteliklerindeki değişimler olmuştur. Değişen öğretim programları nitelikli öğretmen yetiştirme gerekliliğini ön plana çıkartmakta, bu durum «Öğretmen hangi niteliklere sahip olmalıdır?» sorusunu ortaya çıkarmaktadır (Tataroğlu, Özgen ve Alkan, 2011).

Öğretmen nitelikleri ve öğretmen yetiştirme konusuna pek çok araştırmacı tarafından odaklanılmaktadır (Arslan ve Özpınar, 2008; Baki ve Gökçek, 2007; Incikabi, Pektas, Ozgelen ve Kurnaz, 2013; Kildan vd., 2013; Kyriacou ve Coulthard, 2000). Bu araştırmaların konu alanları incelendiğinde öne çıkan başlıklar; öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar (Baykara Pehlivan, 2008; Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Bulut ve Doğar, 2006; Çapa ve Çil, 2000; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011), öğretmen yeterlik ve özyeterlik inançları (Gibson ve Dembo, 1984; Hoy ve Spero, 2005; Incikabi, 2013; Isler ve Cakiroglu, 2009; Riggs ve Enochs, 1990), öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri (Incikabi vd., 2013), öğretmenlik mesleğinden beklentiler (Incikabi vd., 2013; Uras ve Kunt, 2006) olarak belirmektedir.

Araştırmalar, meslek tercihlerinin ağırlıklı olarak ekonomik etkenlere dayandığına, dolayısıyla kişilerin meslek tercihlerinin, gerçek ilgilerinden farklılaştığına işaret etmektedir (Behymer ve Cockriel, 2005; Kniveton, 2004). Bunlara ek olarak, alan yazın bireyin meslek seçimini etkileyen etmenler arasında yetenek, ilgi, değer ve inanç sistemi, aile, kültür ve çevre (Clutter, 2010; Savickas, 1991), psikolojik (yetenek, ilgi, değer vb.) ve sosyal faktörler (sosyoekonomik düzey, aile ilişkileri) (Kuzgun, 2004), politik, ekonomik, yasal ve sisteme ilişkin özellikler (ülkenin yönetim biçimi, ekonomik yapısı, yasalar vb.) ve şans (sağlık koşulları, doğal olaylar vb.) (Kuzgun, 2004), cinsiyet (Edwards ve Quinter, 2011), mezun olunan lise ve üniversitede devam edilecek bölüm (Ayık,

Özdemir ve Yavuz, 2007; Bahar, 2002; Erden, 1995) gibi sebepleri göstermektedir.

Yukarıda verilen tercih nedenleri ile öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri arasında benzerlikler mevcuttur (Boz ve Boz, 2008; Çermik, Doğan ve Şahin, 2010; Papanastasiou ve Papanastasiou, 1997; Ubuz ve Sarı, 2008). Yapılan çalışmalarda mesleğe ait tercih nedenleri genel anlamda içsel ve dışsal faktörler olarak ele alınmaktadır (Bastick, 2000; Papanastasiou ve Papanastasiou, 1998; Incikabi vd., 2013). Kimi araştırma bulgularında dışsal faktörler ön plana çıkarken (örn; Papanastasiou ve Papanastasiou, 1998; Saban, 2003) bazı çalışmalarda öğretmenlik mesleğini tercihte içsel faktörlerin oynadığı role dikkat çekilmektedir (Özbek, 2007). Boz ve Boz (2008), 38 matematik öğretmen adayı ile öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının kendi öğretmenlerinden etkilenmeleri, matematik dersini sevmeleri ve bu derse ilgi duymaları, bilgi aktarmaya olan ilgileri ve bu programı tercih etmek zorunda kalmaları gibi sebepleri matematik öğretmenliği programını tercih etme nedenleri olarak ortaya koymaktadır.

Ubuz ve Sarı (2009) sınıf öğretmenliği üçüncü sınıf öğretmen adayları ile yürüttükleri nitel araştırmalarında, öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri arasında dışsal faktörlerin ön plana çıktığını tespit etmişlerdir. Çalışmalarında, üniversite sınavından alınan puanın, aile ve çevre etkisinin temel nedenler olduğu bulunmuş; diğer nedenler ise çocukları sevmek, öğretmeyi sevmek ve öğretmenliğin kutsal bir meslek olması şeklinde sıralanmıştır.

Tataroğlu ve arkadaşları (2011) matematik öğretmenliğini yeni kazanan adayların, öğretmenliği tercih nedenlerine ve beklentilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesini amaçladıkları çalışmalarının sonucunda matematiğe yönelik ilgi ve sevgi, öğretmenliği uygun bir meslek olarak görme ve diğer tercihlere

yerleşememenin öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih etme nedenlerinin başında yer aldığını göstermiştir. Tataroğlu ve arkadaşlarının çalışması beklentileri sadece program ve öğretim üyesi özelinde sınırlamıştır. Öğrenci beklenti ve tercih nedenlerinin daha genel perspektifte ele alınmasının ve tercih nedenleriyle beklentilerin ilişkilendirilmesinin alan yazında var olan bulguları daha derinleştireceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programını tercih etme nedenlerini ve programdan beklentilerini belirlemek ve tercih nedenleri ile programdan beklentileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programını tercih etme nedenleri ve programdan beklentileri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programını tercih etme nedenleri ile program beklentileri nasıl ilişkilenebilir?

2. YÖNTEM

Yöntem olarak betimsel tarama modelinin (Creswell, 1998) benimsendiği bu nitel çalışmadan elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Analiz sonucu elde edilen bulgular temalar ve alt temalar altında toplanmıştır. Bilindiği gibi ölçümlerle kaç kişinin nasıl davrandığını anlamamız sağlanabilir; ancak niçin sorusuna cevap alınmaz. İnsan ve grup davranışlarının “niçin?”ini anlamaya yönelik araştırmalara nitel araştırmalar denmektedir. Bu nedenle temel amaç, nicel yaklaşım temelli araştırmalarda olduğu gibi sayılar yoluyla genellenebilir sonuçlara ulaşmaktan ziyade; araştırılan konu ile ilgili betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır. Genelleme kaygısı taşınmadığından, elde edilen

bulgular sadece araştırmaya katılan öğretmen adaylarıyla sınırlıdır. Nitel araştırmalarda, bulguların geçerlik ve güvenilirliği, elde edilen verilerin mümkün olabildiğince ayrıntılı ve doğrudan sunulmasıyla (Yıldırım ve Şimşek, 2000) sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu durum dikkate alınarak, mevcut araştırmanın bulgularının tanıtılması sırasında gerekli görülen yerlerde öğrencilerin cevaplarından alıntılara yer verilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Araştırma, 2013-2014 öğretim yılı bahar döneminde Kastamonu Üniversitesi'nin ilköğretim matematik öğretmenliği programında öğrenim gören 102 dördüncü sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun (%68) bayan ve %32'sinin erkek olduğu ortaya çıkmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış bir form aracılığıyla toplanmıştır. Form iki açık uçlu sorudan oluşmaktadır:

- İlköğretim matematik öğretmenliği programını tercih etme nedenleriniz nelerdir?
- İlköğretim matematik öğretmenliği programından beklentileriniz nelerdir?

Öğretmen adaylarının bu sorulara verdikleri cevapların kesinlikle gizli tutulacağı, yanıtların araştırma dışında bir amaçla kullanılmayacağı belirtilmiştir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarından samimi yanıtlar vermeleri istenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için adayların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar eğitim bilimleri alanında

doktora derecesine sahip 3 uzman tarafından kendi aralarında kategorilere ve alt kategorilere ayrılmıştır. Belirlenen kategoriler birbiriyle karşılaştırılarak ortak kategoriler tespit edilmiştir. Ortaya çıkan kategoriler ile araştırmacıların kodlama tutarlılığına bakılmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Açık uçlu sorulardan birincisi için uyum yüzdesi %90, ikincisi için %82 olarak bulunmuştur. Bu değerler araştırmanın güvenilir olarak kabul edilebileceğini göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994). Uzlaşılamayan kodlar tekrar görüşülerek fikir birliği sağlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Öğretmen Adaylarının Matematik Programını Tercih Nedenlerine Ait Bulgular

Öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programını tercih nedenlerinin analizi Tablo 1’de verilmiştir. Öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programını tercih sebepleri verdikleri cevaplar kodlanarak 6 alt kategoride içsel ve dışsal faktörler olarak ikiye ayrılmıştır. Buna göre adayların programı tercih nedenlerinin daha çok üniversiteye giriş sınavından alınan puan (%38), aile etkisi (%10), önceki öğretmenlerinin etkisi (%10) gibi dışsal faktörlere (toplam %58) bağlı olduğu görülmektedir. İçsel faktör olarak değerlendirilen Matematik sevgisinin (%34) tüm kategoriler içinde ikinci sırada yer alması dikkat çekmektedir. Bu durum adayların büyük bir bölümünün programı severek ve isteyerek tercih ettiklerini göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretmenliği Programını Tercih Nedenleri

Faktör	Kategoriler	f (%)	Örnek Alıntı
Dışsal	Puan Yeterliliği	39 (38)	"Bu konuda etki eden tek şey ÖSS puanımdır."
	Aile Etkisi	10 (10)	"Kararımda babam etkili olmuştur."
	Öğretmen Etkisi	10 (10)	"Lise son sınıftaki matematik öğretmenim (...) beni hep etkilemişti. Onun gibi öğretmen olmak istiyordum."
İçsel	Matematik Sevgisi	35 (34)	"Matematik problemleri çözerken kendimi mutlu ya da çok zeki hissediyordum. Bu sevgiden dolayı buradayım."
	Mesleki Uygunluk	6 (6)	"Bayanlar için rahat bir meslek olduğunu düşünüyorum."
	Sosyal Statü Kazanmak	2 (2)	"Öğretmenlikte branş olarak en zor matematik olarak görülür. Bu nedenle matematiği insanlar daha ayrı bir yerde tutarlar. Bu bakış açısı beni hep etkilemiştir."
Genel Toplam		102 (100)	

3.2. Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretmenliği Programından Beklentilerine İlişkin Bulgular

Tablo 2'de öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programından beklentileri verilmiştir. Buna göre öğrencilerin programdan beklentileri mesleki gelişim, akademik gelişim ve sosyal gelişim temaları altında toplanmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun (%60) beklentileri mesleki gelişim ana temasında toplanmakta iken akademik gelişime ve sosyal gelişime ait beklentilerin daha düşük oranlarda (akademik gelişim için %26 ve sosyal gelişim için %14) kalması dikkat çekicidir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretmenliği Programından Beklentilerinin Analizi

Temalar	Alt Temalar	f (%)	Örnek Alıntı
Mesleki Gelişim	Matematik Öğretme Yeterliği Kazanma	44(43)	"Alanım ilköğretim olduğu için öğrencilere anlatılacak konuların nasıl daha kolay ve akılda kalıcı bir şekilde anlatılacağını öğrenmek isterdim."
	Matematik Bilgisini Geliştirme	13(13)	"Benim en büyük beklentim matematiğin özünü ve teoremlerin nereden geldiğini, matematiğe hangi durumlarda ihtiyaç duyulduğunu vb. durumları öğrenmekti."
	Öğretmenlik Deneyimi Kazanma	4(4)	"Öğretmenlikle ilgili tecrübe kazanmak isterdim."
Toplam		61(60)	
Akademik Gelişim	Farklı Bakış Açısı Kazanma	15(15)	"Üniversite eğitiminin durumları ve olayları farklı yönleriyle ele alabilmeyi sağlaması gerekir."
	Lisansüstü Eğitime Hazırlama	11(11)	"Aslında tek hedefim yüksek lisans yapmak ve akademisyen olmak."
	Proje Deneyimi	1(1)	"Lisans eğitiminde proje üretme veya üretime destek verme şansını bulmak isterdim."
Toplam		27(26)	
Sosyal Gelişim	Sosyal Faaliyette Bulunma	11(11)	"Lisans eğitiminde daha aktif bir sosyal hayat hayal etmişim."
	Kültürel Faaliyette Bulunma	3(3)	"Lisans eğitiminden beklentim kendimi sadece matematik alanında değil, kültürel ve sportif alanda da eğitim alabilmektir."
	Toplam	14(14)	
Genel Toplam		102 (100)	

Mesleki gelişim temasının alt temaları incelendiğinde matematik öğretimi becerisi kazanma (%43) beklentisi ön plana çıkmakta iken öğretmen adaylarının matematik bilgisini geliştirme ve öğretmenlik deneyimi kazanma beklentileri de mesleki gelişim teması altında vurgulanan alt temalardır. Akademik gelişim teması altında farklı bakış açısı kazanma ve lisansüstü eğitime hazırlama alt

temaları daha fazla vurgulanmakta iken proje deneyimi kazanma beklentisi sadece bir öğretmen adayı tarafından vurgulanmıştır. Tablo 2'den elde edilen bulgulara göre sosyal gelişim teması altında öğretmen adayları daha çok sosyal faaliyette bulunma beklentisine sahip iken kültürel faaliyette bulunma beklentisi daha arka planda kalmıştır.

3.3. Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretmenliği Programından Beklentileri ve Tercih Nedenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Öğretmen adaylarının programı tercih nedenleri ile programdan beklentileri Tablo 3'te birlikte analiz edilmiştir. Buna göre genel olarak tercihlerinde dışsal faktörlerin etkili olduğu ve aynı zamanda mesleki gelişime yönelik beklentilere sahip adayların (toplam 38 kişi) yoğunluğu dikkat çekmektedir. En düşük yoğunluk ise tercihlerinde dışsal faktörler etkili olan ve sosyal gelişim beklentisi olan adaylarda gözlemlenmektedir. Özelde ise tercihleri dışsal nedenlere bağlı ve matematik öğretim becerisi kazanma beklentisi içinde olan adaylar (26 kişi) ön plana çıkmaktadır. Tersine içsel nedenlerle programı tercih eden ve programda proje deneyimi yaşamak isteyen sadece bir aday bulunmaktadır. Ayrıca puanı uygun olduğu için bu programı tercih edip, aynı zamanda mesleki gelişim beklentisi bulunanlar (22 kişi) ve tercih nedeni matematiğe duyduğu sevgi olan ve mesleki gelişim beklentisinde olan (20 kişi) adayların çokluğu dikkat çekmektedir. Buna karşılık sosyal statü kazanmak isteyip akademik gelişim beklentisine sahip olan, bu mesleği kendine uygun gördüğü için tercih edip programda proje deneyimi yaşamak isteyen, ailesinin etkisiyle tercih edip sosyal gelişim kazanmak isteyen sadece birer kişi bulunmaktadır.

Tablo 3. Tercih Nedenleri ile Programdan Beklentilerin Birlikte Analizi

Tercih Nedenleri	Beklentiler							
	Mesleki Gelişim			Akademik Gelişim			Sosyal Gelişim	
	MÖBK	MBG	ÖDK	FBAK	LÜEH	PDK	SFB	KFB
Dışsal	Puan Yeterliliği	15	6	1	9	3	5	
	Öğretmen Etkisi	6	2		1	1		
	Aile Etkisi	4	1	2	1	1		1
İçsel	Matematik Sevgisi	15	4	1	4	5	4	2
	Mesleki Uygunluk	3					1	2
	Sosyal Statü Kazanmak	1				1		

Not: MÖBK= Matematik Öğretim Becerisi Kazanma; MBG= Matematik Bilgisini Geliştirme; ÖDK= Öğretmenlik Deneyimi Kazanma; FBAK= Farklı Bakış Açısı Kazanma; LÜEH= Lisans Üstü Eğitime Hazırlama; PDK= Proje Deneyimi Kazanma; SFB= Sosyal Faaliyette Bulunma; KFB= Kültürel Faaliyette Bulunma.

Tablo 4'te öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programından beklenti türleri ile bu beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı analiz edilmiştir. Buna göre en yüksek yoğunluk mesleki gelişim beklentisine sahip, ancak beklentileri karşılanmayan adaylarda (40 kişi) gözlemlenmiştir. Bu adaylar arasında da özellikle programda matematik öğretim becerisi kazanma beklentisine sahip ancak bu beklentileri karşılanmayan adayların (33 kişi) fazlalığı dikkat çekmektedir. Beklentisi karşılanan adaylara bakıldığında, bu adayların daha çok akademik gelişim beklentisinde (27 kişi) oldukları söylenebilir. Beklentilerinin karşılandığını ifade eden adaylara bakıldığında en az sosyal gelişim beklentisinde olanların (2 kişi) olduğu görülmektedir. Ayrıca beklentilerinin karşılanıp

karşılanmadığı konusunda kararsız olan adayların çokluğu da dikkat çekicidir. Beklentilerde alt kategoriler ele alındığında tabloya göre programın genel olarak “matematik öğretim becerisi kazanma”, “öğretmenlik deneyimi kazanma” ve “sosyal faaliyette bulunma” beklentilerini karşılamadığını, “matematik bilgisini geliştirme”, “farklı bakış açısı kazanma” ve “lisansüstü eğitime hazırlama” beklentilerini karşıladığı söylenebilir.

Tablo 4. Beklentiler ve Karşılanma Durumu

	Beklentiler	Karşılanma Durumu		
		Emin Değilim	Karşıladı	Karşılamadı
Mesleki Gelişim	<i>Matematik Öğretim Becerisi Kazanma</i>	5	6	33
	<i>Matematik Bilgisini Geliştirme</i>	3	6	4
	<i>Öğretmenlik Deneyimi Kazanma</i>		1	3
Akademik Gelişim	<i>Proje Deneyimi</i>			1
	<i>Farklı Bakış Açısı Kazanma</i>		15	
	<i>Lisansüstü Eğitime Hazırlama</i>	1	10	
Sosyal Gelişim	<i>Sosyal Faaliyette Bulunma</i>	3	2	6
	<i>Kültürel Faaliyette Bulunma</i>	3		

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ilköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik öğretmenliği programını tercih etme nedenlerini, programdan beklentilerini belirlemeyi ve nedenler ile beklentiler arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının tercih nedenleri içsel ve dışsal faktörler olarak kategorize edilmiştir. Dışsal faktörler daha fazla vurgulanmakla birlikte, puan yeterliği (dışsal) ve matematik sevgisi (içsel) ön

plana çıkan nedenlerdir. İlgili araştırmalarda genel anlamda içsel ve dışsal nedenlere vurgu yapılmış ancak vurgunun odak noktası çoğu zaman dışsal nedenler (Saban, 2003) nadir olarak içsel nedenler (Özbek, 2007) üzerinde olmuştur.

Özsoy vd. (2010) tarafından gerçekleştirilen benzer bir çalışmanın bulgularına göre; öğretmen adaylarının yarısından fazlası bölümü seçme nedenini puanlarının bu bölüme yetmesi olarak göstermektedir. Benzer olarak Hacıömeroğlu ve Taşkın (2010)'ın fen bilgisi öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada da öğrencilerin çoğunun, aldıkları puanlar sebebiyle bu mesleği tercih ettikleri görülmüştür. Bu da sistemik nedenlerin en belirleyici unsur olarak algılandığını göstermektedir. Tataroğlu ve arkadaşları (2011) tarafından matematik öğretmenliği bölümünü kazanan öğretmen adayları ile yapılan çalışmada öğretmen adaylarının neredeyse yarısının bu bölümü alana duydukları ilgi nedeniyle, yaklaşık beşte birinin puanları diğer tercihlerine yetmediği için seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. Puan yeterliğinden dolayı programa geldiklerini ifade etmeleri olumsuz bir durum gibi görünse de, bu duruma sahip öğretmen adaylarının ileride öğretmenliğe karşı olumlu tutuma sahip oldukları yapılan çalışmalarda görülmüştür (Kyriacou ve Coulthard, 2000; Papanastasiou ve Papanastasiou, 1997).

Araştırmada elde edilen bir başka sonuca göre sadece kız öğretmen adayları tarafından vurgulanan mesleki uygunluk, aslında cinsiyet faktörünün tercih nedenlerine etki ettiğini göstermektedir. Erdoğan, Şanlı ve Bekir (2005) tarafından eğitim fakültesi öğrencileri ile yapılan araştırmada öğrencilerin neredeyse yarısına yakınının öğretmenliğin ideallerindeki meslek olduğunu belirttikleri bulunmuştur. Bu sonuç, bu grubun, kişisel bir etmen nedeniyle bu alanı seçtiklerine işaret etmektedir. Dick ve Rallis (1991) kız öğrencilerin daha çok erkeklere özgü olduğu düşünülen mühendislik gibi teknik bilimlerde

uzmanlaşmak istemediklerini ve öğretmenlik ve hemşirelik gibi kendilerine daha uygun olduklarını düşündükleri mesleklere yöneldiklerini ve verdikleri bu kararda ailelerinin ve öğretmenlerinin algılarının etkili olduğunu ifade etmektedir. Yine toplumun sahip olduğu bakış açısı meslek tercihlerine etki etmektedir. Özellikle geleneksel bakışa sahip toplumlarda işler “erkek işi” ve “kadın işi” olmak üzere ikiye ayrılmakta ve kadınlar iş yaşamına ilişkin fikir ve tercihlerini bu doğrultuda belirlemektedir (Kumaş ve Fidan, 2005).

Araştırmada elde edilen bir başka sonuca göre önemli bir tercih nedeni olarak matematik sevgisi ortaya çıkmaktadır. Yine çeşitli çalışmalarda çalışılacak alanın sevilmesinin o mesleğin tercihindeki önemine değinilmiştir (Boz ve Boz, 2008; Ubuz ve Sarı 2008). Diğer çalışmalarda elde edilen ve önemine vurgu yapılan “çocuklarla çalışmayı istemek” (Brown, 1992; Yong, 1995), “devletin ve toplumun hizmetine katkıda bulunmak” (Freidus, 1992; Toppin ve Levine, 1992), “öğrencilere başarıya ve özgüven duygusunu kazandırmak” (Book ve Freeman, 1986), “bilgiyi paylaşmak” (Thom, 1992), “iş bulma şansının yüksekliği” ve “gelir durumu” (Chivore, 1988), “başka seçim şansının olmaması” (Yong (1995) gibi faktörlere bu çalışmada rastlanmamıştır.

Araştırma bulgularına göre beklentiler genel anlamda akademik ve mesleki beklentiler üzerinde yoğunlaşmakta ve sosyal beklentiler daha geri planda kalmaktadır. Tunç, Akansel ve Özdemir (2007) tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin üçte birinin sosyal bir etmen olan yakın çevre ve aileleri tarafından mesleğe yönlendirildikleri; Kızıgüt ve Ergül’ün (2011) gerçekleştirdikleri benzer bir çalışmada öğrencilerin ağırlıklı olarak alanı iş bulma kolaylığı nedeniyle bu alanı seçtikleri bulgusu elde edilmiştir. Bölüm seçme konusunda yapılan çalışmalarda sistemik nedenlerin ağırlıklı olarak vurgulandığı, ardından bireysel etmenlerin geldiği görülmektedir. Sosyal etmenler daha sonra

vurgulanmaktadır. Çalışmalar, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersizliğine vurgu yapmaktadır (Altaş, 2006; Ekinci ve Burgaz, 2007).

Bu araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının çoğunlukla üniversite giriş sınavlarından elde ettikleri puanlar ve matematik sevgisi doğrultusunda matematik öğretmenliğini seçtiklerini göstermektedir. Oysa öğretmenlik bilinçli bir şekilde seçilmesi gereken, toplumsal sorumluluğun üst düzeyde olduğu bir meslektir. Bu nedenle öncelikle yapılması gereken, üniversite adaylarının meslek seçiminde daha bilinçli olmalarını sağlayacak düzenlemelerdir. Bununla birlikte bir yandan da eğitim fakültelerinin öğrenci alımında, mesleğin gerektirdiği özelliklere sahip adayların seçilebilmesi sağlanmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumlar öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını iyileştirme yönündeki çalışmalarına ağırlık vermelidir. Öğretmen adaylarının sahip oldukları bu matematik sevgisinin doğru ve nitelikli bir alan ve öğretim bilgisi ile daha verimli bir hale getirilmesi ve bu sevginin nasıl aşılanabileceğinin öğretilmesi amaçlanmalıdır. Öğrencilerin sahip oldukları beklentiler daha geniş kitle üzerinde ve derinlemesine analiz edilmeli, bu beklentilerin karşılanma durumu ortaya konulmalı ve çıkacak sonuçlar doğrultusunda öğretimin ilgili kademelerinde gerekli önlemler alınmalı ve düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Altaş, D. (2006). "Üniversite Öğrencilerinin Memnuniyet Araştırması." Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 21(1): 439-458.
- Arslan, S. ve Özpinar, İ. (2008). "Öğretmen Nitelikleri: İlköğretim Programlarının Beklentileri ve Eğitim Fakültelerinin Kazandırdıkları." Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), 2(1): 38-63.

- Ayık, Y. Z., Özdemir, A. ve Yavuz, U. (2007). "Lise Türü ve Mezuniyet Başarısının Kazanılan Fakülte ile İlişkisinin Veri Madenciliği Tekniği ile Analizi." Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2): 441-454.
- Bahar, H. H. (2002). "Eğitim Fakültesi, Tıp Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Bazı Sosyo-Ekonomik Özellikleri ile Fakülte Tercihleri Arasındaki İlişki." Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1): 125-144.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2007). "Matematik Öğretmeni Adaylarının Benimsedikleri Öğretmen Modeline İlişkin Bazı İpuçları." Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32: 22-31.
- Bastick, T. (2000). "Why Teacher Trainees Choose the Teaching Profession? Comparing Trainees in Metropolitan and Developing Countries." International Review of Education, 46(3/4): 343-349.
- Baykara Pehlivan, K. (2008). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-Kültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Çalışma." Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2): 151-168.
- Behymer, J. ve Cockriel, I. W. (1988). "Career Choice Conflict." Journal of Career Development, 15(2): 134-140.
- Book, C. L. ve Freeman D. J. (1986). "Differences in Entry Characteristics of Elementary and Secondary Teacher Candidates." Journal of Teacher Education, 37(2): 47-51.
- Boz, Y. ve Boz, N. (2008). "Kimya ve Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olma Nedenleri." Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(1), 137-144.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları." Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 8(2), 83-97.
- Brown, M.M. (1992). "Caribbean First-Year Teachers' Reasons for Choosing Teaching as a Career." Journal of Education for Teaching, 2, 185-195.

- Bulut, H. ve Doğar, Ç. (2006). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi." *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-27.
- Chivore, B.S.R. (1988). "A Review of Factors That Determine the Attractiveness of Teaching Profession in Zimbabwe." *International Review of Education*, 34(1), 59-77.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Clutter, C. (2010). *The Effects of Parental Influence on Their Children's Career Choices*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Kansas State University, Manhattan.
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18: 69 -73.
- Çermik, H., Doğan, B. ve Şahin, A. (2010). "Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Tercih Sebepleri." *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28: 201-212.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). "Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları." *Eğitim ve Bilim*, 36(159): 96-111.
- Dick, T. P. ve Rallis, F. S. (1991). "Factors and Influences on High School Students' Career Choices." *Journal of Research in Mathematics Education*, 22: 281-292.
- Edwards, K. ve Quinter, M. (2011). "Factors Influencing Students Career Choices Among Secondary School Students in Kisumu Municipality, Kenya." *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*. 2(2): 81-87.

- Ekinci, C.E. ve Burgaz, B. (2007). "Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Bazı Akademik Hizmetlere İlişkin Beklenti ve Memnuniyet Düzeyleri." Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33: 120-134.
- Erden, M. (1995). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Derslerine Yönelik Tutumları." Eğitim Fakültesi Dergisi, 11: 99-104.
- Erdoğan, S., Şanlı, H.S. ve Bekir, H.S. (2005). "Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları." Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(2): 479-496.
- Freidus, H. (1992). "Men in a Woman's World: A Study of Male Second Career Teachers in Elementary Schools," The annual meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA, U.S.
- Gibson, S. ve Dembo, M. H. (1984). "Teacher Efficacy: A Construct Validation." Journal of Educational Psychology, 76(4): 569-582.
- Hacıömeroğlu, G. ve Taşkın, Ç. Ş. (2010). "Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları (Ofma) Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları." Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1): 77-90.
- Hoy, A. W. ve Spero, R. B. (2005). "Changes in Teacher Efficacy During the Early Years of Teaching: A Comparison of Four Measures." Teaching and Teacher Education, 21: 343-356.
- Incikabi, L. (2013). "Teacher Candidates' Efficacy Beliefs in Mathematics: Play-Generated Curriculum Instruction." Eurasia Journal of Mathematics, Science ve Technology Education, 9(2): 167-176.
- Incikabi, L., Pektas, M., Ozgelen, S. ve Kurnaz, M. A. (2013). "Motivations and Expectations for Pursuing Graduate Education in Mathematics and Science Education." Anthropologist, 16(3): 701-709

- İsler, I. ve Cakiroglu, E. (2009). "Teachers' Efficacy Beliefs and Perceptions Regarding the Implementation of New Primary Mathematics Curriculum," Proceedings of CERME 6, 1704-1713, Lyon France.
- Kızğut, S. ve Ergöl, Ş. (2011). "Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Hemşireliği Algılayışı Hemşirelik Rollerine ve Hemşireliğin Geleceğine Bakışı." Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 14(2): 10-15.
- Kildan, A. O., İbret, U. B., Pektas, M., Aydınözu, D., İncikabi, L. ve Receptoglu, E. (2013). "Evaluating Views of Teacher Trainees on Teacher Training Process in Turkey." Australian Journal of Teacher Education, 38(2): 51-68.
- Kniveton, B. H. (2004). "The Influences and Motivations on Which Students Base Their Choice of Career." Research in Education, 72: 47-57
- Kumaş, H. ve Fidan, F. (2005). "Akademisyen ve Tekstil İşçileri Karşılaştırılması Örneğinde Çalışan Kadınların Çalışma Olgusuna Bakışları." Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 50: 507-532
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kyriacou, C. ve Coulthard, M. (2000). "Undergraduates' Views of Teaching as a Career Choice." Journal of Education for Teaching, 26: 117-126.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özbek, R. (2007). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Kişisel, Ekonomik ve Sosyal Faktörlerin Etkililik Derecesine İlişkin Algıları." Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1): 145-160.
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y. ve Memiş, A.D. (2010). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörler." İlköğretim Online, 9(3): 910-921.

- Papanastasiou, C. ve Papanastasiou, E. (1997). "Factors That Influence Students to Become Teachers." *Educational Research and Evaluation*, 3(4): 305-316.
- Riggs, M. I. ve Enochs, L. G. (1990). "Toward the Development of Elementary Teacher's Science Teaching Efficacy Belief Instrument." *Science Education*, 74(6): 625-637.
- Saban, A. (2003). "A Turkish Profile of Prospective Elementary School Teachers and Their Views of Teaching." *Teaching and Teacher Education*, 19: 829-846.
- Savickas, M. L. (1991). "The Meaning of Work and Love: Career Issues and Interventions." *Career Development Quarterly*, 39: 315-324.
- Tataroğlu, B., Özgen, K. ve Alkan, H.(2011). "Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenliği Tercih Nedenleri ve Beklentileri," 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Thom, D. J. (1992). "Teacher Trainees' Attitudes Toward the Teaching Career." *The Canadian School Executive*, November, 28-31.
- Toppin, R. & Levine, L. (1992). "Stronger in Their Presence." Being and becoming a teacher of color. The Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA, U.S.
- Tunç, G. Ç., Akansel, N. ve Özdemir, A. (2010). "Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Öğrencilerinin Meslek Seçimlerini Etkileyen Faktörler." *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(1): 24-31.
- Ubuz, B. ve Sarı, S. (2008). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedenleri." *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2): 113-119.

- Uras, M. ve Kunt, M. (2006). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanmasını Umma Düzeyleri." Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(1): 71-83.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Baskı.
- Yong, B. C. (1995). "Teacher trainees' Motives For Entering Into a Teacher Career in Brunei Darussalam." *Teaching and Teacher Education*, 11: 275-280.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Teacher qualifications and teacher training are focused by many researchers. (Armstrong and Özpınar, 2008). Considering the subject area of these research; highlighted topics are attitudes towards the teaching profession (Baykara Wrestler, 2008), teacher competence and self-efficacy beliefs (Gibson and Dembo, 1984; İncikabı, 2013, Jobs and Cakiroglu, 2009), motivation levels on the teaching profession (İncikabı et al., 2013), expectations for the teaching profession (Uras and Kunti, 2006). Research shows that occupational preferences mainly based on economic factors, so the choice of the profession of individuals differ from the actual interest (Kniveton, 2004). In addition, other factors affecting the choice of profession of individuals are reported as ability, interests, values and belief systems, family, culture and the environment, psychological and social factors, and luck. The students' reasons for choosing the profession of teaching have similarities with reasons that are given above. Ubuz and Sarı (2009) conducted qualitative research with third-year prospective generalist teachers and have found that reasons are mostly related to external factors. In their study, the points from the university entrance exam, family and

environmental impact were found to be the main cause while the other reasons are to love children, love to teach and teaching to be a sacred profession. Tataroğlu, Ozgen and Alkan (2011) conducted a study with mathematics teacher candidates who have just begun to program to determine their reasons for choosing the program and their expectations from the program, and they showed that main reasons for choosing the mathematics program were interest and love for mathematics, seeing it as a proper profession and inability to place into a better program.

The purpose of this study is to determine middle school mathematics teacher candidates' reasons for and expectations from mathematics education program and to reveal relations between them.

Method

Being descriptive in nature, the data obtained in the current study is analyzed through content analysis. Findings of the analysis are grouped under themes and sub-themes. The research was carried out with 102 fourth grade students that were studying elementary mathematics education program at Kastamonu University during spring semester of the 2013-2014 academic year. Content analysis was used for the qualitative data that obtained from surveys. In order to increase the reliability of the study, the candidates' answers to open-ended questions are divided into categories and subcategories by 3 experts with doctoral degrees in the field of educational sciences.

Findings

Responses of mathematics teacher candidates for choosing the education program are divided into internal and external factors in total of six categories. Accordingly, more of the candidates' reasons for choosing the program appear to be connected to external factors (total 58%) such as the college entrance examination points (38%), family influence (10%), the impact of previous

teachers (10%). Love of mathematics (34%), which evaluated as an internal factor, has a remarkable second place in all categories. According to the expectations of students' professional development programs, academic development and social development are grouped under themes. Most of the students' (60%) expectations gathered in the main theme of professional development while a lower proportion of the expectations gathered in social development (26% for the academic development and 14% for social development).

A total of 38 candidates had stated external factors in their preferences and stated professional development issues in their expectations. Lowest intensity had observed where candidates stated external factors in their preferences and social development in their expectations. It is also important to point out that some candidates have chosen this program because they have enough exam points for the department and expect to gain professional development skills (total of 22 candidates), and some candidates have chosen this program because they love mathematics and expect to gain professional development skills (total of 20 candidates). The highest density of candidates has professional development expectations, but their expectations have not met in the program (total of 40 candidates).

Conclusions and Recommendations

Being in line with the results of this study, related literature generally emphasizes the internal and external causes, while the focal point of emphasis often was on external causes (Saban, 2003), and rarely on internal factors (Uzbek, 2007). Besides, Hacıömeroğlu and Sel's (2010) study on science teacher candidates also revealed that the majority of the students prefer the program because they have enough score for the program. This shows that the most decisive factor was related to systemic reasons. Although it may seem like a

negative situation to express that they came to the program because of insufficient scores, it has been shown in studies that candidates in this condition have positive attitudes toward teaching in future (Kyriacou and Coulthard, 2000).

According to another result obtained in this study, professional fitness highlighted only by female teacher candidates indicates that sex factor impacts the reasons for choosing the program. Kumaş and Fidan (2005) state that work is traditionally divided into two categories as "men's work" and "women's work", and women often determine their ideas and preferences related to business life within this perspective. Current study also reveals that teacher candidates' preferences for mathematics profession mostly based on their university entrance exam scores and on their love of mathematics. However, teaching profession should be selected in a conscious way because of the high level of social responsibility. Therefore, regulations are important to ensure that university student become more informed for career choices including teaching profession. Mathematics teacher candidates' love and passion toward mathematics should be combined with sufficient and qualified knowledge about teaching mathematics so teacher candidates transfer their passion to children who are learning mathematics. The expectations of the students should be analyzed in-depth on a wider audience, how much of these expectations have met by the program should be revealed, and necessary precautions should be taken and arrangements should be made according to results.